

**ЛИСТИ РЕДАКЦІЇ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО
ЖУРНАЛУ «МИ» ДО БОГДАНА ІГОРЯ АНТОНИЧА
(на матеріалах відділу рукописів Львівської національної
наукової бібліотеки України імені В. Стефаника)**

Оксана Рудюк

*провідний редактор відділу наукового редагування та видавничої справи
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Охарактеризовано літературно-мистецький журнал «Ми», який виходив у варшавському видавництві «Варяг» за редакцією Івана Дубицького, Андрія Крижанівського та Модеста Куницького. Представлено сім листів Андрія Крижанівського (лютий–листопад 1935 р.) й один Святослава Гординського (лютий 1935 р.) до Богдана Ігоря Антонича.

***Ключові слова:** редакція журналу «Ми», Андрій Крижанівський, Іван Дубицький, Богдан Ігор Антонич, Святослав Гординський, Ярослав Дригинич.*

There were described of literary and art magazine «MY» which was published in «Varyag» publishing house in Warsaw and edited by Ivan Dubitsky, Andriy Kryzhanivskyi and Modest Kunitsky. Presented seven letters from Andriy Kryzhanivskyi (February–November 1935) and one — from Svyatoslav Gordinskyj (February, 1935) to Bohdan Ihor Antonych.

***Keywords:** editors of magazine «MY», Andriy Kryzhanivsky, Ivan Dubitsky, Bohdan Ihor Antonych, Svyatoslav Hordynsky, Jaroslav Dryhynych.*

Охарактеризован журнал «Мы», освещающий вопросы литературы и искусства, которое публиковало варшавское издательство «Варяг» под редакцией Ивана Дубицкого, Андрея Крыжановского и Модеста Куницького. Представлены семь писем Андрея Крыжановского (февраль–ноябрь 1935 г.) и один Святослава Гординского (февраль 1935 г.) к Богдану Игорю Антоничу.

***Ключевые слова:** редакция журнала «Мы», Андрей Крыжановский, Иван Дубицкий, Богдан Игорь Антонич, Святослав Гординский, Ярослав Дригинич.*

Одним із яскравих видавничих проєктів 30-х рр. ХХ ст. був літературно-мистецький журнал «Ми» [33, с. 41; 34, с. 447], який виходив у Варшаві у видавництві «Варяг» [9; 34, с. 447]. Його видавцем і відповідальним редактором був Модест Куницький, співредакторами — Іван Дубицький і Андрій Крижанівський. Перше

число журналу появилoся восени 1933 р., часопис виходив до липня-серпня 1939 р. Побачило світ одинадцять чисел (книг) журналу.

Журнал не мав усталеної рубрикації, однак редакція дотримувалася певних принципів подачі матеріалу: книги часопису вміщували українську поезію, прозу, а також перекладну літературу. Варто зазначити, що українською поезією розпочинались всі книги часопису, перекладною — тільки друга (зима 1934 р.).

На його сторінках друкували твори українські письменники Богдан Ігор Антонич, Микола Бажан, Ірина Вільде, Олександр Влизько, Святослав Гординський, Ярослав Дригинич, Юрій Косач, Андрій Крижанівський, Богдан Лепкий, Наталя Лівичька-Холодна, Євген Маланюк, Михайло Рудницький, Юрій Смолич, Микола Хвильовий, Юрій Яновський та ін., публікувалися твори світової класики у перекладах Наталі Лівичької-Холодної, Івана Дубицького, Євгена Маланюка.

Архів редакції літературно-мистецького журналу «Ми» не зберігся, однак матеріали, які розкривають нюанси редакційної політики, можна прочитати на його сторінках у рубриці «Листування з читачем» («Ми», зима, літо 1934 р.). У цій рубриці зазначено, що завданням часопису «Ми» є «Передовсім боротися з рідною «халтурщиною», давати літературу, витриману на певному рівні» [38]. Тут також надруковано листи читачів, з яких видно, що редакції не була байдужа думка адресантів [36]. З листування редакції дізнаємося, що: «... ніхто не може перешкодити редакції «Ми» вважати себе за націоналістичну з переконань, навіть, коли це й не вигідно п. п. Донцовим» [37]. Так писала редакція через те, що між Д. Донцовим і А. Крижанівським часто виникала полеміка в основному через ідейне змагання між «Вістником» і «Ми». Мабуть, причина в тому, що редактори цих видань належали до різних суспільно-політичних таборів. Про суть суперечок між «Вістником» і «Ми» у рубриці «Лист до редакції» *Пересічний читач* розповів, що А. Крижанівський розгнівався на «Вістник» через те, що редактор (Д. Донцов) не взяв до друку його новел. «Редактор «Вістника» категорично заявляє, що справи стояли власне так» [36, с. 219]. «Може б це було ще зрозуміле, коли таке неприйняття до друку творів Крижанівського позбавило б його можливості, взагалі, друкуватися. Але-ж, як бачимо, до послуг

Крижанівського — сторінки «Ми» журналу, як досі, цілком літературного, свіжого, а головне цікавого й не нудного» [36, с. 220]. Як продовження конфлікту у літературно-мистецькому журналі «Ми» за зиму 1934 р. вміщено рецензію Андрія Крижанівського на 12-й випуск «Вістника» за 1933 р.: «Говорячи про «Вістник», яко цілість, цебто роблячи підсумок вже не одній, а дванадцяти книжкам журналу, вважаємо за доцільне ширше розвинути поставлену нами в початку рецензії тезу «нелітературности» цього журналу. На жаль це так! На чолі «Вістника» стоїть «публіцист», позбавлений слуху (про це свідчить хоча б недоречна коректа віршів, яку дозволяє собі робити редакція) і чужий тематичним та стилістичним шуканням, чужий, взагалі, об'єктивному літературознавству. Це позначує свій вплив на цілій літературній частині «Вістника»...» [23, с. 188]. Наприкінці рецензент сформулював побажання: «Хотілося б вірити, що в наступному році, «Вістник» надолужить оці свої дефекти і дасть трохи більше літератури й трохи менше Донцова. Коли-ж ні, то він ризикує стати анахронізмом, принаймні в тій своїй частині, яка так гордо називається «Місячник літератури» [23, с. 190].

Про історію заснування журналу «Ми» точних відомостей немає, однак Олег Баган, керівник Науково-ідеологічного центру імені Дмитра Донцова зазначив: «...«проект» той був сумнівного походження: невдовзі з'ясувалося, що журнал «Ми» фінансувався советськими спецслужбами, а А. Крижанівський — завербований агент ССРСР, метою ж цього журналу було внести розгартіяш і взаєморозриву в націоналістичному середовищі Західної України й еміграції, розкласти його, позірно демонструючи «ще більший націоналізм». Цим і пояснюються регулярні та дуже агресивні напади «Ми» на «Вістник» і Д. Донцова, тобто на найважливіший ідейно-інтелектуальний нерв українського націоналізму» [7, с. 14]. Також О. Баган згадав міф про «ідейне» змагання між «Вісником» і «Ми» і про те, що ще в міжвоєнну добу говорили про фінансову «допомогу» журналові «Ми» з Москви [8].

Тогочасна українська преса не залишила поза увагою появу журналу. «Вістник», «Діло», «Мета», «Дзвони», «Дажбог», «Назустріч» вміщували відгуки, оголошення, рекламу журналу. Рецензентами літературно-мистецького журналу «Ми» були Святослав

Гординський, Михайло Рудницький та ін. Так, у часописі «Назустріч» за березень 1934 р. читаємо: «... Журнал «Ми» видаваний не політиками та дилетантами, а людьми, що знають літературу, коли за неї беруться. Журнал цей хоче давати цікавий і різноманітний зміст і це йому вдається». Матеріал підписано *Гіс* (автора, який ховається за цим псевдонімом, не розшифровано) [11].

Як зазначалося вище, одним із авторів літературно-мистецького журналу «Ми» був Богдан Ігор Антонич (1909–1937) — український поет, прозаїк, перекладач, літературознавець [2]. Від 1931 р. друкувався у періодиці. Саме тоді в бібліотеці журналу «Дажбог» з'явилася його перша збірка «Привітання життя». З 1934 р. активно друкувався в західноукраїнських часописах «Вогні», «Дзвони», «Назустріч». Творчість Богдана Ігоря Антонича знаходила свого читача і через журнал «Ми». Про співпрацю редакції журналу «Ми» з поетом свідчить поезія та проза, вміщена на його сторінках, та вісім листів редакції (з Варшави до Львова за лютий-листопад 1935 р.)*. Сім листів написав Андрій Крижанівський та один — Святослав Гординський. Усі вони зберігаються у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (Ф. 10. Антонич Богдан Ігор). Важливо відзначити шанобливе ставлення працівників редакції до поета, про що свідчить компліментарний стиль листів. У сьомій книзі (осінь 1937 р.) опубліковано некролог про несподівану смерть Богдана Ігоря Антонича. З поваги до свого співробітника й автора редакція опублікувала фрагмент його творчого доробку. Листи публікуються зі збереженням мовних і стилістичних особливостей оригіналу. У квадратних дужках подано пропущені літери та слова. Мінімальні правки стосуються лише пунктуації.

---

* Опубліковані в додатках систематичного покажчика змісту літературно-мистецького журналу «Ми» (1933–1939), тепер публікуються з докладними та розлогими примітками. Автор публікації висловлює щире подяку за надання інформації про ці листи *Данилові Ільницькому*, аспірантові кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, та *Галині Сварник*, завідувачеві науково-дослідного відділу історичних колекцій Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, за фахові поради, при написанні приміток.

1. Лист Святослава Гординського* до Богдана Ігоря Антонича
16 лютого 1935, Варшава

Варшава, дня 16. II. 35

Шановний товаришу!

Пишу до Вас іще з Варшави, був тут учора весь день і нині вночі їду далі. Переговорив усе дуже докладно і все добре. Але ті інформації, що їх Вам даю — розуміється тільки для Вас, бо не треба розголошувати, а робити.

Отже за точками:

а) присилайте вірші до «Ми». Бажають дуже Вас мати. Може маєте щось одноцільне, з більших речей, величини елегій. Присилайте до 1. березня, бо номер уже монтується і буде дуже цікавий та, вдечому, сензаційний новими співробітниками.

б) візьміть з теки в «Назустрічі**» переклад опов[ідання] Кальдерона (Левинського)***, яке в НЗ не від, виправте мову і пришліть те до «Ми». З Левинським я вже балакав: він подав згоду.

в) скажіть Ласовському****, щоб, якщо має якусь цікаву тему з мистецтва, загальну, проблематичну, отак на 5-8 сторінок «Ми» — так хай

---

* **Гординський Святослав** (1906–1993, псевд. і крипт.: *Юрій Буревій, Іван Палиця, С. Г., с. з., Гор., С. Горд.*) — поет, перекладач, художник, мистецтвознавець [14]. Народився на Станіславівщині (тепер Івано-Франківщина) в родині викладача Львівської класичної гімназії. Відвідував Берлінську академію мистецтв і курс візантології в Українському науковому інституті (Берлін). 1931 р. повернувся до Львова, де заснував Асоціацію незалежних українських митців (АНУМ), став редактором журналу «Мистецтво». Разом з Михайлом Рудницьким редагував літературний часопис «Назустріч». Видав у Львові декілька поетичних збірок, опублікував монографії про українських художників. 1944 р. емігрував на Захід. У Мюнхені заснував Спілку праці українських образотворчих митців. Помер у Вероні (штат Нью-Джерсі, США).

** **«Назустріч»** — літературно-мистецький двотижневик, виходив у Львові в 1934–1939 рр.; його редакторами були *Осип Боднарівич, Василь Сімович* і *Михайло Рудницький*, згодом *Святослав Гординський*. Часопис інформував про українське і світове культурне життя.

*** Йдеться про оповідання *Кальдерона де ла Барка* в перекладі *Левинського Степана* (1897–1946) — письменника і японознавця, родом з Галичини [28]. У 1935–1946 рр. жив на Далекому Сході (Харбін, Пекін, Сайгон), помер у Франції. Його переклад оповідання у журналі «Ми» не було опубліковане.

**** **Ласовський Володимир** (1907–1975) — маляр, експресіоніст, родом з Галичини, учень школи Олекси Новаківського у Львові і Фернана Леже в Парижі, співорганізатор мистецької групи «Руб» у Львові; учасник української і

пришле, але вперід мені в Париж. За ним тут стежать і починають цінити його стиль, а *style-c'est l'homme**.

Тепер до осені вийде 2 числа «Ми»** в старому вигляді (весна, осінь). Потому ми переробляємо все на місячник 3-4 арк. Це вже обговорене, й важно не так гроші, як за співробітників, але це все буде. Найважніше, що це не буде журнал ніякої групи ані залежний від партій, а «журнал генерацій, що йде». Де видаватимемо — ще невідомо, здається, що в Варшаві удвічі дешевше! Тоді можна б писати «Львів–Варшава». Я поклав умову, що в разі Варшави — я, або Ви, переїзджовано до В[арша]ви для догляду й одноцільности редакції. Це важне і заладжено теж. Але це не ще час, щойно по мому повороті з Парижа остаточно заладиться, але все добре, одним словом. Ще раз прохаю про довірочність (може знати Ласовський) та невиключене, що буде і Львів.

Я багато говорив, з багатьма особами бачився. Маю деякі цікаві детальки про Є. Маланюка***, знаю скільки й які польські журнали йому платять місячні пенсії, кілька «Вістник»**** (від часу його сецесії з «Ми», про його антидонцовський зміст він знав) і т. д. Трохи «розоблачений» у моїх очах. У Варшаві деякі дуже цікаві молоді люде.

міжнародної виставок; від 1944 р. — на еміграції в Австрії, у 1946 р. переїхав до Парижа, де організував й очолив Українське товариство прихильників мистецтва, з 1948 р. працював в Аргентині, від 1959 р. у США. Автор композиційних портретів, зокрема *Богдана Ігоря Антонича*, пейзажів; писав статті на мистецтвознавчі теми [27].

* Стиль — це людина (з фр.).

** До осені вийшло тільки одне число «Ми» (1935. — Кн. IV, весна. — 180 с.).

*** *Маланюк Євген* (1897–1968) — письменник, поет, культуролог, літературний критик, родом з Херсонщини. 1920 р. разом з армією УНР емігрував, потрапив у табір для інтернованих поблизу польського міста Каліш. З Юрієм Дараганом, Миколою Чирським, Максимом Гривою видавав журнал «Веселка», де опублікував перші поезії. 1923 р. разом із Михайлом Селегієм і Михайлом Осикою випустив у світ невелику збірку поезій «Озимина». Один із засновників — літературно-мистецького гурту «Ми» у Варшаві. Після виходу другого числа вийшов з кола його співробітників через антидонцовське спрямування журналу. Помер у передмісті Нью-Йорка [32].

**** «Вістник» — місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя, часопис націоналістичного напрямку, виходив у Львові (1933–1939), фактично продовжуючи «Літературно-Науковий Вістник», головний редактор *Дмитро Донцов*. «Вістник» у 1930 рр. відіграв визначну роль у формуванні світогляду українського громадянства, зокрема молоді, на західно-українських землях.

Крижанівський* — усе цікава людина і з ним можна працювати. Холодна** вишле Вам збірку, дуже хвалила Ваші вірші!

Отже привіт!

С[вятослав] Горд[инський]

*ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 9. — Арк. 3,
оригінал, рукопис.*

2. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігора Антонича

20 лютого 1935, Варшава

Варшава, дня 20 лютого 1935 року

Дорогий Товаришу!

Приступаючи до монтажу ІV книги «Ми», звертаюся до Вас з пропозицією стати нашим співробітником. Дуже нам було би приємно, коли б Ви цю нашу пропозицію прийняли. Ваш безупинний літературний «зріст» тішить і хвилює всіх нас у Варшаві. І тут не можею стриматися від щирих компліментів на адресу Вашої останньої збірки***.

Говоритиму коротко: — Радісно бачити в Вас поета з таким бадьорим органічно — національним світовідчуванням. І радісно відчувати в Вас дух справді нової української генерації, що перейшла до денного порядку над «проклятими» питаннями недавньої доби і міцно востає в нову дійсність. Отже, любий Товаришу, дозвольте обняти Вас за Вашу збірку і дозвольте вірити, що Ви, не зважаючи на спеціальний кольорит нашої літературної сучасності та непогамований моралізаторський тон нашої критики підете своїм власним, незалежним шляхом. Стільки на разі про Вашу збірку. В цьому числі «Ми» буде велика на неї рецензія****.

* **Крижанівський Андрій** (1907–195[?]), псевд.: *С. Д-га, Доленга Св., Доленга Святослав* — письменник, співредактор літературного журналу «Ми» [26]. Автор роману «Сонце в пісках», новел «Історія одного вагону», «Очі в труні», «Новеля про мене, Ірен і залізу людину» та ін.

** **Лвицька-Холодна Наталя** (1902–2005) — письменниця, поетеса, перекладач, дружина Петра Холодного (молодшого), родом із Полтавщини [30]. Освіту здобула у Варшаві й Празі; активна діячка українських жіночих організацій, співредактор журналу «Жінка»; друкувалася в часописах «ЛНВ», «Вістник», «Ми». Автор поетичних збірок «Вогонь і попіл» (1934), «Сім літер» (1937), біографії *Т. Шевченка* для молоді «Шлях велетня» (1955), перекладала з французької та італійської мов.

*** Йдеться про збірку: Три перстені. Поеми й лірика / *Богдан Ігор Антонич*. — Львів : накладом *Дороцького Богдана*, 1934. — 80 с.

**** Автор цієї рецензії Іван Дубицький пише: «...творчість Антонича є глибоко актуальна. Звичайно, не тою крикливою актуальністю останнього дня, яка вже звзврат тратить всю свою силу привабливості, але як кожний дійсно

До речі кілька слів про це число «Ми».

Плян його укладається приблизно так:

Вступ* (трохи романтики), оригінальна новеля**, цікавий, може навіть несподіваний есеїстичний репортаж про Полісся з підкресленням владних «княжих» моментів, написаний з великою ерудитською одним новим, тимчасово незаниманим автором***, стаття про Влизька**** в зв'язку з останніми розстрілами, гумореска з фотомошажом...^{5*} Все це рясно переплетене по[ді]ями. Розуміється також і відповідно підібрані переклади^{6*}. (Португальська, еспанська мови...) Вкінці великий відділ рецензійний^{7*}.

В цьому числі буде багато нових і цікавих співробітників^{8*}.

Редакційна тенденція нікого із старих. Справді треба покласти кінець залицанням до загально визнаних асів від критики і поетики. Треба створити групу однакової віком і подібну наставленням.

мистецький твір, його, поезія відзначається такою свіжістю відчуття нао-
кільного світу й такою співзвучністю з динамікою наших днів, що їй цієї
прикмети — справжньої сучасності — ніяк відмовити не можна. [...] Та
найбільш улюбленою формою поетового вислову є пейзаж. [...] Порівняйте!
Десять описів місяця, а кожний інакший. Тож оця пейзажність є може най-
істотнішою рисою збірки...» [16].

* Відкривають журнал вірші *Святослава Гординського* із циклу «Серце в Ко-
бурі» [12].

** Оригінальною новелою *Андрій Крижанівський* називає твір *Івана Черняви*
[*Еміля Кіццли*] «Екзекуція» [21].

*** Незаниманим автором із своїм есеїстичним репортажем про Полісся («Вітер у
нетрах (З подорожного нотатника)») виявився *Борис Ольхівський* [35].

**** Очевидно, йдеться про рецензію *Святослава Доленги* (псевдонім *Андрія*
Крижанівського) на твір *Олекси Влизька* «П'ятий корабель» [24].

Влизько Олекса (1908–1934) — поет [10], член організації «Молодняк», спів-
редактор футуристичного журналу «Нова Генерація»; друкувався з 1925 р.
Автор збірок: «За всіх скажу» (1927), «Поезії» (1927), «Живу, працюю»
(1930), «Книга баянд» (1930), «Рейс» (1930), «Мое ударне» (1932), «П'ятий
корабель» (1933) та ін. У грудні 1934 р. розстріляний НКВД.

^{5*} У IV книзі часопису «Ми» гуморески з «фотомошажом» надруковано не було.

^{6*} Йдеться про переклади *Освальда Бургардта* (*Юрія Клена*) з *Віллі Зайделя*
«Смерть Ахіллеса», *Святослава Гординського* з *Оскара Вайлда* «Сонет до
воли» та з *Еміля Вергарна* «Дерево», *Івана Дубицького* з *Хосе Ортега-і-Га-
сета* «Смерть і воскресення», *Леопольда Левицького* з *Анрі де Монтерляна*
«Про чесноту розважливості».

^{7*} Формували цей відділ *Іван Дубицький*, *Андрій Крижанівський* (*Святослав*
Доленга), *Модест Куницький*, *Гліб Лазаревський*, *Борис Ольхівський*.

^{8*} *Богдан Ігор Антонич*, *Іван Чернява*, *Володимир Ласовський*, *Роман Сельський*.

Отже, дорогий Товаришу, не гайтеся і присилайте нам, що маєте. Мабуть Гординський з Вами вже порозумівся. Від себе додаю, що нас цікавлять не тільки Ваші вірші. Ваша стаття, жвава, дискусійна, нам дуже придалася би. Тема? Найкраще вибирайте самі. Може Ви хотіли би дати якусь рецензію. Припустім на збірку *Холодної**. Мені її не випадає рецензувати. А може на *Косача***? В кожному разі хотів би я дуже Вас «органічно» втягнути в наше життя і сподіваюся, що може нам вдасться незабаром побачитися. Я просив Гординського, щоб він Вас поінформував про наші розмови. При зустрічі обговоримо докладніше.

Вкінці ще одна просьба до Вас. Чи не хотіли би Ви тимчасом репрезентувати наше видавництво на Львів в дусі, що так скажу редакційному і зацікавити нашим журналом молоді сили.

Тимчасом будьте здорові. Міцно Вам стискаю руку і пересилаю привітання від цілої редакції

Ваш

Анд[рій Крижанівський] (підпис)

*ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 2,
оригінал, машинопис.*

3. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича

26 лютого 1935, Варшава

Варшава, дня 26 лютого 1935 року

Дорогий Товаришу!

Дякую за скору відповідь. Всіх нас дуже тішить, що Ви приступаєте до нашого журналу. Я здзвонився з п. Холодною в справі висилки Вам

* Рецензії *Б. І. Антонича* на твори *Наталі Лівницької-Холодної* не друкувались у жодному з випусків літературно-мистецького журналу «Ми». Однак він згадує про варшавську поетку так: «...якої холодне прізвисько не відповідає її темпераментові та основному тону віршів...» [1]. Про Наталю Лівницьку-Холодну Богдан Ігор Антонич писав у варшавському «*Sygnalu*» у статті «*Poezja po tej stronie barykadu*» за 1934 р. (№ 4-5).

** Рецензії *Б. І. Антонича* на твори *Ю. Косача* у часописі «Ми» немає, однак у статті «*Poezja po tej stronie barykadu*» (1934 р.) («*Sygnalu*» № 4-5) він згадує про нього.

Косач Юрій (1909–1990) — поет, прозаїк і драматург [22]. Автор збірок поезій «*Черлень*» (1934), «*Мить з майстром*» (1936), «*Кубок Ганімеда*» (1958); збірки новел «*Чорна пані*» (1932), «*Чарівна Україна*» (1936), «*Клубок Аріядни*» (1937); повістей «*Еней і життя інших*» (1947), «*Дивимось в очі смерті*» (1948); роману до 300-ліття Хмельниччини «*День гніву*» (1948); драматичних творів «*Кирка з льоллео*» (1937), «*Облога*» (1943) та ін. У журналі «*Ми*» опубліковані такі його твори: «*Вечір у Розумовського*» (фрагмент) (1934, літо. — С. 18); поезії (1934, літо. — С. 155-156); «*Останнє втілення командора*» (1935, весна. — С. 68).

її збірки. Виявляється, що вона вже давно надписала її Вам, проте все щось перешкаджало вислати. Звичайне жіноче недбалство. Сьогодні обіцяла мені урочисто її Вам вислати. Отже позволю собі сподіватися, що збірка незабаром дійде до Ваших рук і що Ви напишете на неї рецензію.

Тепер про статтю. Два тижні ще не пізно. Але під умовиною, що реченець* буде стисло додержаний. Бо, бачите, матеріял я віддаю до друку, лише залишаю місце для Вашої статті. Тема? Питання суспільної ролі мистецтва цілком підійде**. Не завадить, коли стаття буде гостра, дзвінка і дискусійна. Буде дуже цікаво, коли в ній Ви зачепите і проблему «пасивізму»***. Справді це питання часто хибно розуміється.

Питаєте про вражіння від виступів Донцова****. Скажу коротко. В Варшаві жодного вражіння. Донцову ніхто не вірить. Колись він приїздив сюди, немов перший тенор з провінційального театру. Трусився по Варшаві, робив візити і залицявся, як пристаркувата кокота^{5*} до У. Н. Р. Тоді трохи прислуховувалися до його голосу. Тепер нам всім просто його трохи жаль. Це нещасна людина, яка має і давні і недавні заслуги, висловила багато влучних думок, але тепер догниває, гублячи поле до попису^{6*}. А втім боюся бути надто суб'єктивним... Коли хочете ми не цілком проти Донцова. Лише вважаємо, що від літератури треба тримати його здалека. Мій особистий погляд, що коли вже шукати родоначальника українських дефетистів^{7*}, то не можна проминути Донцова.

* Реченець — установлений, визначений відтинок часу, термін.

** У журналі «Ми» стаття *Б. І. Антонича* про суспільну роль мистецтва надрукована не була.

*** Мається на увазі проблема пасивності.

**** *Донцов Дмитро* (1883–1973) — публіцист, літературний критик, політик, засновник теорії націоналізму. Родом з Мелітополя [15; 23; 39; 40]. Студентом розпочав інтенсивну політичну діяльність. 1905 р. вступив до Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП). 1913 р. — перший голова Союзу Визволення України (СВУ). З 1914 р. жив у Відні й Берліні, а з 1916 р. — у Швейцарії. На початку 1918 р. повернувся до Києва, очолив Українську Телеграфічну Агенцію при уряді гетьмана Павла Скоропадського. Впродовж 1919–1921 рр. — шеф Українського пресового бюро при посольстві УНР у Берні (Швейцарія). З 1922 р. — у Львові, редактор «Заграви» (1923–1924); «ЛНВ» (1922–1932), «Вістника» (1933–1939) та «Книгозбірні Вістника»; друкувався в німецькій, швейцарській і польській пресі. 1926 р. написав відому працю «Націоналізм». З 1947 р. до смерті проживав у Монреалі (Канада), де в 1948–1953 рр. викладав українську літературу в місцевому університеті. Похований в Америці на українському кладовищі в Саут-Баунд-Брук.

^{5*} Кокота — жінка легковажної поведінки.

^{6*} Поле до попису — аудиторія; слухачів (тут).

^{7*} Дефетизм — зневіра в успіх якої-небудь справи, передрікання поразки.

Колись об'єктивна критика викаже це. Пригадає хоча б такий його архиперл, як стаття: «Криве зеркало української літератури»*... Проте теми Донцов[а] тепер не будемо порушувати. На певному відтинку** національної роботи він і тепер ще може принести користь. Повторюю, ми не проти Донцова і не збираємося його валити за всяку ціну.

На цьому кінчаю.

Ласовському пишу. Напишу також і Левинському*** в справі перекладу. Але Ви, дорогий Товаришу, натисніть на нього і від себе. Самчукові**** писатиму також. Лише не знаю, чи це допоможе. Справа в тім, що Донцовська агітація залишила і на ньому свій слід. Вас сердечно прошу бути з нами і духом і чином і працювати на Львівському терені на власну руку. Постараюся приїхати якось до Львова і устійнити з Вами особистий контакт. А може Ви вибралися б до нас у Варшаву? Якщо хочете, то справді може б нам спіл[ь]ними зусиллями вдалося б Вас на кілька день сюди стягнути. Напишіть!

Тимчасом будьте здорові. Всі ми Вас щиро вітаємо. Відписуйте хутк[іше].

Ваш Анд[рій Крижанівський] (підпис)

ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. — Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 1, оригінал, машинопис.

---

* Стаття «Криве зеркало української літератури» була опублікована у «Літературно-Науковому Вістнику» у 1929 р. і включена до книги «Дві літератури нашої доби», в якій Дмитро Донцов розкриває помилки та вади вітчизняних митців.

** Відтинок — проміжок, період.

*** **Левинський Степан** (1897–1946) — письменник і японознавець, родом з Галичини. Після студій у Львові, Брюсселі й Парижі протягом 1935–1946 рр. жив на Далекому Сході (Харбін, Пекін, Сайгон). Був автором репортажів: «Від Везувія до пісків Сагари»(1932), «З японського дому» (1932), «Схід і Захід» (1934) та ін.; співредактор української преси. Помер у Франції. У літературно-мистецькому журналі «Ми» було надруковано переклад Степана Левинського з японської прозового твору *Камо-Но-Чоменя* «Годжокі (Хатина Буддійського Самітника)» [18; 28].

**** **Самчук Улас** (1905–1987) — прозаїк, журналіст і публіцист, редактор, член уряду УНР у вигнанні, родом з Волині [6]. З 1925 р. почав друкувати оповідання у журналі «Духовна Бесіда» у Варшаві, згодом — у «Літературно-Науковому Вістнику» та інших часописах. Свої перші новели надсилав до «Літературно-Наукового Вістника» з Німеччини. Від 1925 р. до 1941 р. жив у Чехословаччині. 1941 р. повернувся на Волинь, де був редактором газети «Волинь». 1944–1948 рр. жив у Німеччині. Засновник і голова літературної організації МУР. Після переїзду до Канади (1948) був засновником ОУП «Слово» (1954). Помер у Торонто.

4. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича
2 березня* 1935, Варшава

Варшава, дня II березня 1935 року

Дорогий Товаришу!

Зараз же по одержанні Вашого листа вислав Вам відповідь. Тепер хочу Вам ще раз пригадати, що чекаю на Ваші матеріали, щоб негайно приступити до друку чергової книжки «Ми». Будь ласка, Товаришу, не баріться і висилайте, що маєте.

В квітні напевно буду у Львові. Хотів би нав'язати контакт і з Вам[и] і з тими з молодших, кого Ви порекомендуєте. Перед тим певне у Львові буде Дубицький** і також буде з Вами бачитися.

В Варшаві був недавно Донцов з гучним та бучним рефератом про декаданс української літератури***. Між іншим і Вам дісталось.

Оце на разі все. Міцно Вам руку стискаю і бажаю добра.

Чи одержали 3 книжки «Ми», які я Вам вислав і збірку Холодної

Ваш Анд[рій] Крижанівс[ь]к[ий] (підпис)

Warszawa, Starościnska 4, m. 3****

ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. —

Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 3,

оригінал, машинопис.

5. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича
25 березня 1935, Варшава

Варшава, дня 25 березня 1935 р.

Дорогий Товаришу!

Вашого листа і Ваші вірші^{5*} одержав. Але рахую також на Вашу поему і зазделегідь тішуся, що Ви її кінчаєте для «Ми». Тим-то кінчайте її скорше і негайно присилайте до мене. На статтю і рецензію спокійно почекаю тиждень. Тільки прошу Вас від цілого серця не заведіть^{6*} мене, бо це відібеться на часі видрукування книжки.

* У виданні: «Літературно-мистецький журнал «Ми» (1933–1939) : систематичний покажчик змісту [31] помилково написано 11 березня.

** *Дубицький Іван* — журналіст, редактор журналу «Ми» (1933–1939); перекладач з французької, іспанської та англійської мов [17].

*** Тема реферату *Дмитра Донцова* — «Естетика декадансу».

**** Варшава, вул. Старосцінська, 4, пом. 3 (пол.).

^{5*} Йдеться про вірші *Богдана Ігоря Антонича*: Малий гімн («Стріла намірена до лету...»); Підкови («На сто возах весна приїде...»); Хміль («Дівчина — хмелю весняний...»); Життя по грецьки «Біос» («Овес, метелики і присяги коханців... »); Зима («Кравці лисицям хутра шиють...»); Коропи («Співають коропи і крають води леза...») [3].

^{6*} Не заводити — не підводити.

Ваші матеріали вміщу згідно з Вашим бажанням. Тільки щодо шрифту маю поважні застереження. А саме: вірші друкую петітом* не для економії місця, лише саме для графічних міркувань. В книжці I я друкував вірші гармондом**, в II кн. петітом погрубленим. Обидва способи технічного оформлення нам не сподобалися. Отже ми зупинилися на звичайному петіті, який в нашому оформленні, надає віршам стрункості і прозорості. Грубий петіт навпаки фатально відбігає від оформлення решти матеріалу. А втім, в цій книжці думаю дібрати якийсь інший шрифт. Може курсиву так, як робили для віршів в Літературному Ярмарку*** і як роблять тепер в опрацьованих графічно французьких літературних журналах? Словом в цьому відношенні постараюся піти Вам назустріч.

Маєте слушність, що ми трохи запізно порозумілися. Проте це вина обставин, що дозволяли мені розпочати відповідну акцію в справі приєднання співпрацьовників до журналу. Я, бачите, маю нещастя належати до таких людей, що лише тоді беруться за яку-небудь справу, коли мають певність її завершення. А цю певність я маю лише недавно. Тимто лише останніми часами і зміг почати діяльність.

Питаєте про Донцова. На жаль конкретно Вам відповісти не можу, що саме він про Вас говорив. Сам я не був на його викладі і ніхто із моїх знайомих. В Варшаві він популярністю користується лише хіба в

* Петит (з фр. малий) — різновид шрифту, кегль якого — 8 п.

** Гармонд — одиниця друкарської системи мір: 1 гармонд (або корпус) дорівнює 10 пунктам.

*** «Літературний Ярмарок» — літературно-мистецький альманах, виходив у Харкові (12 чисел, грудень 1928 р. — лютий 1930 р.) за редакцією *Миколи Хвильового*. «Літературний Ярмарок» декларований як позагруповий, залишився органом груп письменників, що входили до ліквідованої до того Вапліте. Альманах — одна з останніх організованих спроб протистояти намаганням комуністичної партії нівелювати всю літературу під знаком пропагандованого тоді «пролетарського» реалізму. У «Літературному Ярмарку» були надруковані твори, визнані згодом як «буржуазно-націоналістичні»: п'єси *Миколи Куліша*, сатиричні твори («Іван Іванович» і «Ревізор») *Миколи Хвильового*, роман «Чорне озеро» *Володимира Гжицького*, «Червоноградські портрети» *Івана Сенченка*, поема *Володимира Сосюри* «Мазепа», поезія і проза *Василя Мисика*, *Олекси Влизька*, *Майка Йогансена* та ін., інтермедії *Остана Вишині* й *Володимира Юринця*. Напади офіційної критики викликало оригінальне оформлення альманаху, в якому поєднувався модернізм (зокрема в ілюстраціях) з використанням традиційної форми українського вертепу. Після ліквідації «Літературного Ярмарку» працівники його редакції разом з іншими письменниками утворили групу «Політфронт» з журналом з аналогічною назвою.

польських колах та ще у деяких пань, яким імпонує його істеричний тон та підозріла елоквенція*. Виступ в Назустрічі** мені сподобався. Але про Назустріч і про раба Божого Донцова хотілося б з Вами поговорити окремо. Не в листах.

Приїхала Холодна і пустила про Вас багато компліментів. Чим Ви так заїмпонували, любий Товаришу, цій милій і сердечній жіночці?

Сподіваюся, що в розмові з нею Ви витягнули всі потрібні Вам для рецензії інформації про її творчість.

На цьому кінчаю. Стискаю Вам руку всім добром і прошу не забувати журналу.

Ваш серцем

Анд[рій] Крижанівський

Warszawa, Starościnska 4, m. 3.

ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 4,
оригінал, машинопис.

6. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича 25 квітня 1935, Варшава

Варшава дня 25 квітня 1935 р.

Дорогий Товаришу!

Всі Ваші матеріяли я одержав і сердечно за них дякую. Це число Ми буде взагалі прецікаве. Гарні вірші дав Гординський*** і увявить собі прекрасний вірш написав для Ми Ярій****. Ось лише як справа з рецензією і статтею. Я на них чекаю. Боюся лише трохи за Ваш ліричний настрій

* Елоквенція (з лат. eloquentio) — красномовство. Андрій Крижанівський натякає на Олену Телігу, на яку тоді влаштували нагінку в колах УНР за її співпрацю з «Вістником» та його редактором.

** Публікацію Д. Донцова в часописі «Назустріч» віднайти не вдалося.

*** Йдеться про поезії Святослава Гординського «З Шербурських Етюдів» та «До Польських поетів» [13].

**** Очевидно, йдеться про вірш Ярослава Дригинича «Причинний Рембо» [20]. **Кіришак Володимир** (1909–1982, псевд.: Ярій, Ярослав Ярій, Ярослав Дригинич; у США писав під псевдонімом Вадим Лесич [19]) — український поет, літературознавець, перекладач. 1938 р. закінчив школу журналістики у Варшаві. Під час Другої світової війни переїхав до Німеччини, з 1948 р. — у Нью-Йорку. Член об'єднання українських письменників «Слово» (Канада). Автор збірок «Сонцеблиски» (1930), «Відчиняю вікно» (1932), «Різьблю віддаль» (1935), «Ліричний зошит» (1953), «Розмова з батьком» (1957), «Крейдяне коло» (1960), «Кам'яні луни» (1965), «Предметність нізвідкіль» (1972) та ін. Писав новели, нариси, літературно-критичні статті, зокрема «На межах незавершеного покоління». Переклав українською мовою декілька творів поета Т. С. Еліота.

і за Ваше відношення до весни, яка справді гарно розвивається. Та проте сподіваюся, що Ви себе якось переможете.

Дорогими опікунами не переймайтеся. Хай собі шантажують скільки хочуть. Для нас представників нашої епохи й нового українського ренесанса їх методи, що надто заносять кепським стилем 19 століття не повинні бути страшні.

Чи читали вже нову книжку Липи* Бій за українську літературу? Якщо ні то доконче перичитайте. Книжка, яка своїм стилем справді підходить до нашого наставлення. Це боротьба за нову українську духовність і я сказав би більше за новий український стиль. Напівмексиканський, позбавлений найменших прикмет лицарства дух Донцовщини нам не підходить. Книжка Липи саме є запереченням Донцовщини, хоча і друкував Липа частину своїх есеїв у Вістнику. Проте перечитаете самі. Я сказав би лише одне, що цей останній твір Липи доконче треба розповсюдити між нашими письменниками і це для того, щоб вони зрозуміли, якою героїчною реччю є література.

Бувайте на цьому здорові, дорогий Товаришу. Христос Воскрес!

Ваш Анд[рій] Крижанівський

Warszawa, Starościnska 4, m. 3.

*ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 5,
оригінал, машинопис.*

7. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича

1 липня 1935, Варшава

1 липня 1935 року

Варшава

Старосцінська 4, м. 3.

Дорогий Товаришу!

Пробачте ласкаво, що так довго не писав. В зв'язку з тяжкою хворобою свого Батька я виїздив і щойно тепер засів до полагодження кореспонденції.

* Йдеться про збірник есе Ю. Липи «Бій за українську літературу» (1935) [25].

Липа Юрій (1900–1944) — письменник, публіцист [29]. За фахом лікар, закінчив Познанський університет (1929). З 1920 р. жив у Польщі й Галичині. Закатований органами НКВД на Яворівщині. Друкувати поезії почав з 1919 р., окремі збірки: «Світлість» (1925), «Суворість» (1931), «Вірую» (1938); роман «Козаки в Московії» (1931, 1942 і 1957), тритомний збірник «Нотатник» (1936–1937 і 1955). Свого часу були популярними публіцистичні праці Ю. Липи «Українська раса» (1936), «Українська доба» (1936), «Призначення України» (1938), «Чорноморська доктрина» (1940, 1942, 1947) і «Розподіл Росії» (1941 і 1954). Його твори на медичну тематику були кількаразово перевидані: «Фітотерапія» (1933), «Ліки під ногами» (1943).

Почну з того, що запропоную Вам прислати в цьому місяці рукопис свого * збірника віршів **. Справи стоять так, що може мені вдасться його видати. Пишу «може» на всякий випадок. Я майже певний, що це переведу ***.

Гадаю, що до видання Вашого збірника приступлю на слідуючий місяць. В цьому місяці видаю збірник Дригинича ****, якому я вже давно обіцяв.

Просив би Вас при висланні рукопису взяти під увагу такі речі:

1) Збірник не може мати більше 3-х аркушів формату збірника пані Холодної (більше не призволяють засоби).

2) Рукопис по можливості прошу передрукувати на машині. Прошу також перевести цілковиту редакційну коректу на свою відповідальність. Правописна коректа буде переведена на місці.

3) Прошу також взяти на себе справу огортки. А це зважаючи на те, що протягом кількох місяців в Варшаві не буде Холодного^{5*} і я не знаю, кому цю справу доручити.

Книжку Вашу я можу випустити в кількості 250 примірників. Як «гонорар» можу Вам запропонувати 100 примірників.

Стільки в справі видання Вашої книжки, про яку Ви мені писали в останньому своїому листі.

Тепер інші справи. По перше, — яке Ваше вражіння від останнього Ми. Ми його дуже довго видавали. Все бракувало засобів. Але якось все таки викрутилися. Здається число вийшло цікаве? На осінь категорично проекту наступну книжку. А з нового року не менше категорично думаю перевести Ми на місячник^{6*}.

Хотів би Вас запитати, що лаштуєте до V книжки^{7*}. Між іншим я повний захоплення для Вашої статті в Ділі^{8*}. Мені дуже припав до вподоби Ваш

* Так в оригіналі.

** Чи надіслав *Б. І. Антонич* у липні 1935 р. свою збірку поезій до редакції «Ми», з'ясувати не вдалося.

*** Перевести — здійснити, зреалізувати (тут).

**** Йдеться про збірку *Ярослава Дригинича* «Різьблю віддаль» (1935).

5* *Холодний Петро* (молодший) (1902–1990) — маляр і графік, чоловік Наталі Лівницької. Мистецьку освіту здобув в Українській Студії Пластичного Мистецтва у Празі (1926–1937) і в Академії Мистецтв у Варшаві (1928–1934). Член українського мистецького гуртка «Спокій» та Асоціації незалежних українських митців, учасник численних виставок у Варшаві, Львові та інших містах Європи. Автор ікон, вітражів, мозаїк; основні його праці монументального характеру виготовлені в неовізантійському стилі. Майстер книжкової графіки (екслібриси, фірмові знаки, монограми). Художник-оформлювач літературно-мистецького журналу «Ми».

6* Цей задум *Андрію Крижанівському* зреалізувати не вдалося.

7* До V книги «Ми» за 1936 р. *Б. І. Антонич* надіслав «Стяги в кураві»: Слово про Полк Піхоти (Ч. I: «Ми молодість тверду і кучеряву»); Стяги в кураві (Ч. II: «Гудки патруль над ранком дзвонять в білім місті...»); На три шляхи (Ч. III: «На три шляхи за лисогори, за високорівню ворог відступає...») [5].

8* Йдеться про статтю *Богдана Ігоря Антонича* «Сто червінців божевілля» [4].

спосіб вислову. Чи не могли б Ви дати дискусійну коротку статтю на довільну тему і для нас? Пишу заздалегідь, бо знаю Вашу повільність.

Прикінці ряд дрібніших питань:

Якої Ви думки про книгу Липи^{**}? Чому Ви так уперто тримаєтеся органу Огієнка^{***}, для якого Ви є «атут»^{****}, але цей орган для Вас нічого не дасть і дати не може? Що робите на вакаціях?

На цьому бувайте здорові. Міцно Вам руки стискаю.

Ваш

Анд[рій] Крижанівськи[й]

*ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 6,
оригінал, машинопис.*

8. Лист Андрія Крижанівського до Богдана Ігоря Антонича

27 листопада 1935, Варшава

27 XI 35 року.

Варшава

Каліцка 17, пом. 34

Дорогий Товаришу!

По приїзді до Варшави з лікування знайшов я Вашого листа. Негайно відповідаю.

Спочатку хочу висловити Вам свою радість з того приводу, що Ви нарешті відгукнулися. Я вже гадав, що Ви на мене за щось образилися, але ніяк не міг придумати за що.

Тепер до справ. Збірку Вашу^{5*} з цілою певністю видам десь на початку наступного року. Коли б Ви вчасніше відгукнулися, то я зробив би це ще тепер. Кількість аркушів можна буде побільшити. Про окладинку, як я писав в попередньому листі вже не турбуйтеся. Її зробить Холодний [молодший].

* У журналі «Ми» дискусійної статті *Б. І. Антонич* не друкував.

** Йдеться про збірник есе *Юрія Липи* «Бій за українську літературу» (1935).

*** Журнал «Рідна мова» (1933–1939) і «Наша культура» (1935–1937), які видавав *Іван Огієнко* у Варшаві, були першою школою української мови для *Богдана Ігоря Антонича*. *І. Огієнко* дав високу оцінку його поетичній творчості, зокрема у рецензіях на збірку «Три перстені» у «Нашій культурі» та «Рідній мові».

**** Атут — авторитет, взірць, приклад, козир (тут).

^{5*} Збірка, про яку йдеться у листі, у видавництві «Варяг» у 1935 р. опублікована не була, зате у 1936 р. вийшла найбільша прижиттєва збірка *Богдана Ігоря Антонича* «Книга Лева».

Що торкається Вашої праці про теорію літератури, то я вже говорив з Професором Стоцьким* і думаю, що справа буде прихильно для Вас полагджена. Проте, на це ще, здається, є час.

Збірку Дригинича** висилаю.

І-го віддаю матеріал до «Ми». Дуже б Вас просив прислати мені щось якщо маєте. Я б наприклад радо вмістив би Вашу більшу річ. Поему. Крім того сердечно би Вас просив написати мені рецензію на збірку Гординського, або Дригинича***. Розумієте Ваш осуд буде мати своє значіння. Коли б Ви мали якусь статтю, прошу її також прислати.

Від наступного року я маю великий замір видавати двомісячник, утриманий на тому рівні, що і теперішнє «Ми». Річ звичайна, що перед тим буду мусів з Вами і з Гординським спеціально порозумітися, бо хочу Вас вважати разом з собою за організаторів і основоположників нового видання. Про це, коли справа остаточно дозріє, напишу окремо.

Свій том прози з дня на день відкладаю. Як видавець можу мати лише останнє місце. А маю багато зобов'язань.

До Львова все не можу вибратися. Скрутно у мене тепер і з грошми, і з часом. Натомість дуже радо би Вас вітав у себе.

Якщо хочете подивитися на Варшавське життя, то прошу мені написати, коли Ви зможете приїхати і я Вам розстараюся журналістичний залізничний білет, що дає 80 % знижки. Друга кляса до Варшави буде Вас коштувати яких 7-8 золотих. Тільки прошу зазделегідь написати, щоб я міг це перевести, бо на такий білет багато охочих і він завжди зайнятий. Зупинитися могли б у мене. У мене і вигідно і місця досить. Радив би Вам це зробити****.

На цьому тимчасом кінчаю. Міцно стискаю Вам руки всім добром і прошу ще раз не забувати, ані про «Ми», ані про своїх Варшавських приятелів.

Андрій Крижанівський
Warszawa, Kalicka 17 m. 34^{5*}.

*ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. —
Ф. 10 (Антонич Богдан Ігор), од. зб. 25. — Арк. 7,
оригінал, машинопис.*

* Йдеться про «Літературну пораду» — рубрику у журналі «Дажбог», де Богдан Ігор Антонич мав можливість викладати свої думки початківцям про основи віршування. Мабуть, А. Крижанівський мав на увазі *Смаль-Стоцького Романа* (1893–1969) — мовознавця, політичного діяча; дійсного члена НТШ; професора Варшавського університету (1929–1939); секретаря Українського Наукового Інституту у Варшаві та редактора його видавництва.

** Йдеться про збірку Я. Дригинича «Різьблю віддаль» (1935).

*** Рецензій Богдана Ігоря Антонича на збірки Святослава Гординського або Ярослава Дригинича у жодному з чисел «Ми» опубліковано не було.

**** Відомостей про те, чи гостював Богдан Ігор Антонич у Варшаві, немає.

5* Варшава, вул. Каліцка, 17, пом. 34 (пол.).

1. *Антонич Б. І.* Мішок веселого божка (місячна хроніка) / *Дан Антонич* // Дажбог. — 1934. — Чис. 1-2. — С. 21-24.
2. *Антонич Б. І.* Повне зібрання творів / *Богдан Ігор Антонич* ; передм. *Миколи Ільницького* ; упорядкув. і комент. *Данила Ільницького*. — Львів : Літопис, 2009. — 968 с. + 32 с. іл.
3. *Антонич Б. І.* Поезії : Малий гимн («Стріла намірена до лету...») ; Підкови («На сто возах весна приїде...») ; Хміль («Дівчина — хмелю весняний...») ; Життя по грецьки «Біос» («Овес, метелики і присяги коханців...») ; Зима («Кравці лисицям хутра шують...») ; Коропи («Співають коропи і крають води леза...») / *Богдан І. Антонич* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 21-22.
4. *Антонич Б. І.* Сто червінців божевілля / *Богдан І. Антонич* // Діло. — 1935. — 15 черв. (чис. 156). — С. 2-3.
5. *Антонич Б. І.* Стяги в куряві : Слово про Полк Піхоти (Ч. I : «Ми молодість тверду і кучеряву») ; Стяги в куряві (Ч. II : «Гудки патруль над ранком дзвонять в білім місті...») ; На три шляхи (Ч. III : «На три шляхи за лисогори, за високорівню ворог відступає...») / *Богдан І. Антонич* // Ми. — 1936. — Кн. V, зима. — С. 42-45.
6. *Б. К.* Самчук Улас / *Б. К.* // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1998. — Т. 7. — С. 2704.
7. *Баган О.* Корифей ліберальної літературної критики : [вст. ст.] / *Олег Баган* // *Рудницький М.* Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке «Молода Муза?» / *Михайло Рудницький* ; Науково-ідеологічний центр ім. Д. Донцова. — Дрогобич : Вид. фірма «Відродження», 2009. — С. 3-26.
8. *Баган О.* Юрій Липа і Дмитро Донцов: змагання ідей чи особистостей? / *Олег Баган*. — Режим доступу: [www http:// dontsov-nic.org.ua/ index.php?m=content&d=view&cid=286](http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=286). — Дата перегляду: 19 верес. 2012 р.
9. *Варяг* // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1993. — Т. 1. — С. 211.
10. *Влизько Олекса* // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1993. — Т. 1. — С. 293.
11. *Гіс.* «Ми» Зима 1934 / *Гіс* // Назустріч. — 1934. — № 5. — С. 6.
12. *Гординський С.* З циклю «Серце в Кобурі» : вірш на клеписдрі (Тов. О. Влизькові ; «Не в очі, а в голову з заду одстукали кулі...») ; Японський дреднавт («Буруни розбурхані скажено бють у борт...») ; Момент («Зібравшись за ранішнім чаєм...») / *Святослав Гординський* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 5-7.

13. *Гординський С.* Поезії : 3 Шербурських Етюдів («Кинув на рейду хвилях») ; До Польських поетів («Нині приємно зайти вам у теплу, затишну каварню...») / *Святослав Гординський* // Ми. — 1934. — Кн. III, літо. — С. 84-85.
14. Гординський Святослав // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1993. — Т. 2. — С. 411.
15. *Донцов. Д.* Дві літератури нашої доби / *Д. Донцов*. — Торонто : Гомін України, 1958. — 296 с.
16. *Дубицький І. В.* [Рецензія] / *І. В. Дубицький* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 156-157. — Рец. на кн.: Три перстені. Поєми й лірика / *Богдан Ігор Антонич*. — Львів : накладом *Дороцького Богдана*, 1934.
17. Дубицький Іван // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1993. — Т. 2. — С. 601.
18. *Камо-Но-Чомей.* Годжокі (Хатина Буддійського Самітника) / *Камо-Но-Чомей* ; пер. з яп. мови і передм. *Степана Левинського* // Ми. — 1934. — Кн. II, зима. — С. 101-123. — Три рисунки невідомого автора (С. 113 ; 116 ; 121).
19. [Кіришак *Володимир*]. Вибрані поезії / *Вадим Лесич* ; упорядкув. та передм. *Тараса Салиги* ; дизайн *Інги Супрунюк*. — Ужгород : Гражда, 2010. — (Розсіпані перли).
20. [Кіришак *Володимир*]. Причинний Рембо (Ч. I : «Крізь просинь паморозь химерно мерехтить...» ; Ч. II : «Затісний був брилистий Париж...» ; Ч. III : «Смугляво шелестить рахманна вечорінь...») / *Ярослав Дригинич* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 66-67.
21. [Кіцила *Еміль*]. Екзекуція / *Іван Чернява* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 8-20.
22. Косач Юрій // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 3. — С. 1144.
23. *Крижанівський А.* [Рецензія] / *Андрій Крижанівський* // Ми. — 1934. — Кн. II, зима. — С. 184-190. — Рец. на кн.: Вістник, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — 1933. — Кн. 12, груд.
24. [Крижанівський *А.*]. [Рецензія] / *С. Д-га* // Ми. — 1934. — Кн. III, літо. — С. 204-205. — Рец. на кн.: П'яний Корабель. Література й мистецтво / *Олекса Влизько*. — Харків ; Київ, 1933. — 50 с.
25. *Крижанівський А.* [Рецензія] / *С. Доленга* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 172-175. — Рец. на кн.: Бій за українську літературу : [есе] / *Юрій Луна*. — [Варшава] : Народній стяг, 1935. — [151, [1] с.].

26. Крижанівський Андрій // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 3. — С. 1175.
27. Ласовський Володимир // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 4. — С. 1257.
28. Левинський Степан // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 4. — С. 1264.
29. Липа Юрій // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 4. — С. 1291-1292.
30. Лівницька-Холодна Наталя // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 4. — С. 1306.
31. Літературно-мистецький журнал «Ми» (1933–1939) : систематичний покажчик змісту / уклад. *О. В. Рудюк* ; передм. *Д. Я. Ільницького* ; відп. ред. *Л. В. Сніцарчук* ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. — Львів, 2011. — 156 с., 8 с. іл.
32. Маланюк Євген // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1994. — Т. 4. — С. 1445.
33. «Ми» // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. *Ковалів Ю. І.* — Київ : Видавничий Центр «Академія», 2007. — Т. 2. — 624 с. — (Енциклопедія ерудита).
34. «Ми» // Літературознавчий словник-довідник / за ред.: *Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремка.* — Київ : Видавничий Центр «Академія», 2007. — 752 с. — (Nota bene).
35. *Ольхівський Б.* Вітер у нетрях (З подорожнього нотатника) : [оповідання] / *Борис Ольхівський* // Ми. — 1935. — Кн. IV, весна. — С. 23-43.
36. *Пересічний читач.* Лист до редакції / *Пересічний читач.* Луцьк, 20. III. 34 р. // Ми. — 1934. — Кн. III, літо. — С. 219-222.
37. *С. Б-й.* Варшава / *С. Б-й* ; [редакція] // Ми. — 1934. — Кн. III, літо. — С. 217.
38. *Сенишин Є.* Шили. Збаражчина / *Є. Сенишин* ; [редакція] // Ми. — 1934. — Кн. III, літо. — С. 216.
39. *Юр. Ор.* [Рецензія] / *Юр. Ор.* // Ми. — 1936. — Кн. VI, весна. — С. 201-205. — Рец. на кн.: Наша доба і література / *Дм. Донцов.* — Львів : накладом «Вістника», 1936.
40. *Янів В.* Донцов Дмитро / *В. Янів* // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / гол. ред. *Володимир Кубійович* ; Наукове Товариство ім. Шевченка. — Перевид. в Україні. — Львів : Молоде життя, 1993. — Т. 2. — С. 575-576.